

ZNANSTVENI SKUP
"SV. IVAN KAPISTRAN I NJEGOVO VRIJEME"
Ilok, 14. i 15. 10. 1986.

Ilok je mjesto gdje je 23. listopada 1456. preminuo sv. Ivan Kapistranski i gdje je stoljećima ostalo živo njegovo štovanje. Stoga je u povodu 600. obljetnice njegova rođenja, a rođen je 24. lipnja 1386. u Capestranu u Italiji, i u sklopu višestrukog slavlja tog jubileja održan u Iloku znanstveni skup kojem su četiri ustanove bile jedinstven organizator, i to: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, Institut za crkvenu povijest Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, zatim "Agape", izdavač mađarskih izdanja "Kršćanske sadašnjosti" u Novom Sadu i Franjevački samostan u Iloku. O znanstvenom skupu je neposrednu brigu vodio organizacijski odbor u sastavu: Károly Harmath, Emanuel Hoško i Ante Sekulić.

Posljednjih pet i pol godina života proveo je Ivan Kapistranski izvan Italije u kojoj je stekao glas promicatelja franjevačkog opservatizma, crkvenog pravnika i obnovitelja povjerenja u vrhovno vodstvo Crkve, a napose ugled propovjednika. I izvan Italije uživao je glas značajne osobe što se je vidjelo u masovnim okupljanjima vjernika kojima je govorio putujući gradovima Austrije, Češke, Moravske, Bavarske, Saske Sleske, Poljske, Mađarske i na karju životnog puta Hrvatske. U svojim govorima pozivao je na križarsku vojnu protiv Turaka, suzbijao husite i utrakviste, širio franjevačke opservante, utvrđivao crkveno jedinstvo Zapada. U očima suvremenika bio je "apostol Evrope", njezin branitelj, čuvar zapadnoevropske slobode i jedinstva. Rezultati njegovog putovanja Evropom potvrdili su Kapistrančev ugled koji je stekao u domovini. U sebi je objedinio lik sveca i političara, kontemplativca i djelatnika, znanstvenika i diplomate, pravnika i dijalektičara, čovjeka Crkve i građanina svijeta. Na razmeđu srednjeg vijeka i renesanse on je obnovitelj Crkve i branitelj njezinog strogog poretka, ne samo pravom i disciplinom nego osobnim svjedočenjem i autoritetom koji je utemeljen na besprigovornosti. Konačno, Kapistran je divovski vođa, duhovni i vojni, koji podiže na noge Srednju Evropu i 1456. kod Beograda zaustavlja prodor Turaka u središte Evrope, i to nakon što je izgledalo nemoguće da se Evropa opre prodoru Turaka poslije vojnih poraza na Kosovu (1389), kod Nikopolja (1396), Varne (1444) i pada Carigrada (1453). Porazom turske vojske pod Beogradom vratilo se srednjeevropskim narodima i vladarima samopoštovanje i povjerenje u mogućnost protuturske obrane.

Iznoseći osnovne podatke o Kapistranovom životnom putu E. Hoško je otvorio rad znanstvenog skupa naglasivši da skup želi rasvijetliti ne samo Kapistrančev život i djelo nego također društvene, crkvene, državne i kulturne prilike u Srijemu, Slavo-

niji i Bačkoj, odnosno u ovom dijelu Podunavlja, u Kapistranovo vrijeme. Zatim su sudionike skupa pozdravili organizatori: provincijal Hrvatske franjevačke provincije Rajko Gelemanović i predstojnik Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu Franjo Sanjek. Okupljene su također pozdravili prestavnici visokih bogoslovnih škola u Đakovu i Makarskoj kao i vjerske komisije vukovarske općine.

U prvom predavanju pod naslovom **Crkvene prilike u Srijemu i Bačkoj u 15. stoljeću** ukazao je A. Sekulić na djelovanje dviju osnovnih crkveno-upravnih jedinica u tom prostoru i vremenu, naime bačko-katoličke nadbiskupije i srijemske biskupije. Premda danas nije dostupno istraživačima prošlosti sve što je relevantno za poznavanje crkvenog života u ono vrijeme, predavač je jasno nacrtao strukturu crkvenog života feudalnog tipa, karakterističnu za lik Crkve potkraj srednjeg vijeka u srednjoj Evropi. Vrstan poznavalac dualističkih i heretičkih pokreta u prošlosti naše Crkve F. Sanjek analizirao je u predavanju **Heterodoksni crkveni pokreti u našem dijelu Podunavlja** zapis o takvim pokretima sredinom 15. st. na spomenutom prostoru koji je potkraj 19. st. dijelom objavio Euzebije Fermendžin (usp. Acta Bosnae, 245-248). Boljem poznavanju društvenih, a ne samo crkvenih, prilika spomenutog područja u razvijenom srednjem vijeku doprinio je referat Lelje Dobronić, autorice knjige **Viteški redovi u Hrvatskoj pod naslovom Viteški redovi u Srijemu i Bačkoj**. O franjevcima na području Srijema i Bačke, osobito o njihovom inkvizitorskom i misionarskom djelovanju, već su govorili Sekulić i Sanjek, a Hoško se je trudio na temelju objavljenih izvora razotkriti njihovo širenje u te krajeve, prvotnu organizaciju, sukobljavanje konventualizma i opservantizma kao i organizacijsku strukturu u vrijeme Ivana Kapistranskoga, i to u izlaganju naslovljenom **Franjevci u Srijemu, Slavoniji i Bačkoj potkraj srednjeg vijeka**.

Boljem poznavanju sv. Ivana Kapistrana osobito je doprinijelo na mađarskom jeziku izrečeno predavanje **Lik i značenje Ivana Kapistrana u srednjovjekovnoj povijesti** Erika Fügedija je iznio niz manje poznatih pojedinosti iz Kapistranovog života i usporedio ga s nekim suvremenicima tako da je njegov lik dobio više novih crta, potrebnih za cjelovitu i vjerodostojnu prosudbu Kapistrančeve pojave. Ulogu Kapistranca u širenju i kodificiranju opservantske vizije franjevaštva prikazao je Nikola Vukoja u predavanju **Idejna raslojavanja u franjevačkom redu i sv. Ivan Kapistran**; tako je omogućio bolje poznavanje samoga Kapistrana i njegovih temeljnih životnih zaokupljenosti. Vrlo iscrpno je prikazao Kapistranovu ulogu u obrani Beograda Anđelko Mijatović u izlaganju **Ivan Kapistran i bitka za Beograd**. Poznavanju Kapistrančevog vremena, napose kulturnih zbivanja u to vrijeme u Podunavlju mnogo je koristio referat Miroslava Kurelca o **Hrvatskim humanistima pretkorvinskog vremena**, posebice o Ivanu Vitezu od Sredne.

Treći krug predavanja predstavljaju izvještaj Mate Batorovića o **Povijesnoj i hagiografskoj literaturi na hrvatskom jeziku o Ivanu Kapistranu te Marije Mirković Ikonografija Ivana Kapistrana**. Slike i kipovi Ivana Kapistrana u crkvama kontinentalnoga dijela Hrvatske otkrivaju postojanje dvaju baroknih stvaralačkih krugova: prvi je pod utjecajem tirolskog baroknog stvaralaštva koje je našlo svoje sljedbenike među slovenskim i zapadnohrvatskim franjevačkim majstorima, a drugi je pod utjecajem štajerskog baroka koji se udomio među franjevcima negdašnje provincije sv. Ladislava kao i među franjevcima provincije sv. Ivana Kapistranskoga.

Znanstveni skup sudionici su završili pohodnom gradskom muzeju u Iloku i značajnijim kulturno-povijesnim spomenicima južnog dijela Bačke, napose u samome gradiću Baču.

F. E. HOŠKO